

børn. Sabroe blev på tilsvarende vis bebrejdet, at følelserne løb af med ham, og at han brød med god tone. Svaret ligger snublende og skæbnesvangert nær: *der er intet galt i at ville appellere til følelsen, det skal bare ikke ske i et kunstværk. Fordi sentimentalitet er uforenelig med kunst*« (min fremhævning – bd. 2, s. 47).

Frants Henningsens maleri er således spændende til belysning af datidens, ja også nutidens kunstopfattelse. Det indgår centralt som et mentalitetshistorisk vidnesbyrd om det ubetimelige i at fremstille en elementær menneskelig udtryksform, nemlig sentimentalitet. Det har en interessant parallel til Sabroes virksomhed. Men stor kunst blev det aldrig. Her savner man en uddybning fra EMs side af, hvorfor sentimentalitet er uforenelig med kunst, om det altid har været det, eller om det skyldes, at nogen har bestemt det. Eller at bl.a. sentimentalitet er med til at give en indirekte definition af begrebet Kunst.

»Kunstkritikkens og Kunstopfattelsens historie i Danmark« er sprængfyldt med interessante oplysninger, men den skaber ikke overblik. Udgangspunktet, at noget først er kunst, når nogen bestemmer det, er værdifuldt, men ikke styrende for konklusionerne. Og selvom værket er for stort, havde det været spændende at se, om dette udgangspunkt også holder for kunstforfalskninger.

Axel Bolvig

KARIN LÜTZEN OG BENTE ROSENBECK: Den moderne tid. Gyldendal Det europæiske hus bd. 5. København, Gyldendal, 1992. 353 s., ill.

Vardagshistoria, gräsrotshistoria, kvinnohistoria, de marginaliserade gruppernas historia, historia underifrån i stället för ovanifrån, historia på djupet i stället för på bredden, minoritetskultur i stället för majoritetskultur var nyckelord i den nya modevåg, vilken under 1960-talet och 1970-talet gjorde sig gällande i historieämnet. Emancipatorisk historia – kvinnohistoria, de fattigas och utslagnas historia – ställdes i förgrunden medan den »stora« historien innefattande maktpolitik, utrikespolitik etc. betraktades som ointressant. Uppmärksamheten vreds bort från ämnen som makt, frihet, religion och nation. Kronologins traditionella betydelse sköts i bakgrunden. Krav restes på »the revival of narrative«, på en renässans för berättelsen.

Dessa krav och föreställningar verkade starkt inspirerande, befruktande och nyorienterande på historieforskningen. Det är emellertid betänkligt, när en sådan modevåg, vilken dessutom står under hård attack och på många sätt är på tydlig retur, i så hög grad har fått prägla framställningen av en hel tidsepok. Femte delen i serien Det europæiske hus bär titeln »Den moderne tid« och behandlar perioden 1870-1945. Uppdraget att skildra denna tid har gått till två unga kvinnliga historiker, både verksamma inom kvinno- och minoritetsforskning. Liksom övriga band i serien är det fråga om en påkostad utgåva med vackert tryck och fint bildmaterial. Arbetet består av en rad essays, vilka huvudsakligen håller sig till det socialhistoriska och idéhistoriska området. De skildrar detaljerat situationen för kvinnorna, barnen, de fattiga, de sexuella minoriteterna etc. men också för framgångsrika »matadorer« som Carl M. Cohr (anfader till en av författarna) – skildringen av huset Cohr och dess uppstigande tillhör de mera spännande avsnitten.

Verket har avjort sina förtjänster. Det är lättläst och underhållande. Framställningen är emellertid mycket rapsodisk. Avsaknaden av en fast kronologisk uppbyggnad bidrar till att göra den något konturlös. Boken inleds och avslutas med skildringar av och reflexioner rörande vetenskapens roll under tidsperioden i fråga men varken förvetenskapligandet eller moderniseringen bildar något tydligt, sammanbindande tema. I hög grad nöjer sig verket med att presentera slutresultaten av en utveckling utan alltför många sidoblickar på själva fundamenten för denna. Skildringen av de teknologiska framstegen, organiseringen av näringslivet, den statliga indelningen etc. får stå tillbaka för en starkt ensidig fokusering på social- och idéhistorien eller rättare sagt på ovan nämnda aspekter av denna. Orimligt stor uppmärksamhet ges åt mer eller mindre kuriösa företeelser som den fascination för vanskapta individer (»elefantmannen« etc.) vilken gjorde sig gällande i slutet av 1800-talet. Alpinismen ägnas 20 sidor medan idrottsrörelsen med dess större folkliga betydelse glöms bort. I de idéhistoriska avsnitten skildras utvecklingen av kommunismen, fascismen och nazismen under mellankrigstiden, däremot inte utvecklingen av liberalismen och socialdemokratien, de i långa loppet segrande ideologierna. Det religiösa livet och dess upplösning, den etniska och nationella splittringen och motsättningen, konflikten mellan individualism och kollektivism får inget eller ytterst litet utrymme.

Uppmärksamheten är starkt inriktad mot Danmark och Västeuropa. Östeuropa och Sydeuropa behandlas mera sporadiskt. Spanska inbördeskriget och Moskvaprocesserna skildras men vi får intet veta om t.ex. upplösningen av bondeståndet i Ryssland och om Österrike-Ungerns sönderfall, förändringar som är viktiga att känna till för att ge perspektiv på nuet. Beträffande delningen av Polen år 1939 nämns (s.295) slarvigt att större delen gick till Tyskland (Sovjetunionen fick den till arealen större delen, även om befolkningen där var mindre än i den tyska delen). Författarna låter också Mussolini hylla nyblivna italienska mödrar genom att till dem utdela Pius XI's »encyclopedi« – det skall naturligtvis vara påvens encyclica (»Quadragesimo anno«).

Att skriva en syntes tillhör de svåraste uppgifterna för en historiker. Det ställer stora krav på överblick och mognad och det innebär alltid stora risker. Band 5 av Gyldendals serie om Det europæiske hus utgör en erinran härom.

Carl-Axel Gemzell

SVEN G. HOLTSMARK OG TOM KRISTIANSEN: En nordisk illusjon? Norge og militært samarbeid i Nord, 1918-1940. Oslo, Institutt for Forsvarsstudier, Forsvarsstudier 6/1991. 111 sider. N.kr. 45,00.

De nordiske landes udenrigs- og sikkerhedspolitik i perioden 1918-1940 er blevet grundigt analyseret i flere væsentlige fremstillinger. For eksempel i Erik Lönnroths, Viggo Sjøqvists, Juhani Suomis' og Nils Ørviks oversigtsværker over hhv. svensk, dansk, finsk og norsk udenrigspolitik i mellemkrigstiden. Den store – og tidlige – interesse for de nordiske småstaters udenrigs- og sikkerhedspolitik og den meget fuldstændige gennemgang af det *nationale* udenrigsministerielle kilde-materiale, der ligger til grund for disse fremstillinger, har medvirket til, at der